

Chefsjustitieombudsmannen
Mats Melin

Frågan om en åklagares vid Åklagarmyndigheten, 3:e åklagarkammaren i Malmö, och Polismyndighetens i Skånehandläggning av en begäran om besöksförbud m.m.

Anmälan

AA framförde i en anmälan till JO klagomål mot Polismyndigheten i Skåne med anledning av handläggningen av polisanmälningar m.m.

Utredning

Handlingar i polismyndighetens ärende K129145-04 och ALM-438-18095-05 och i 3:e åklagarkammarens i Malmö ärende dnr 303-3543-04-1-10 rörande besöksförbud inhämtades och granskades. Av dessa framgick bl.a. att AA den 29 november 2005 ansökte om besöksförbud. Ansökan kom in till 3:e åklagarkammaren i Malmö den 1 december 2005.

Muntliga upplysningar inhämtades därefter från bl.a. polisassistenten BB, Polismyndigheten i Skåne, polisområde Malmö. Av dessa framgick i huvudsak följande.

Ansökan om besöksförbud kom in till polisen den 29 november 2005. Hon fick ta över ärendet någon gång i början på december 2006. När hon fick ärendet fanns det i akten en ansökan om besöksförbud. Utredningsakten innehöll därutöver anmälningar om misshandel, olaga hot m.m. Hon har senare kallat målsäganden till förhör i kriminalärendena. Vad hon nu kan påminna sig har hon dessförinnan inte fått några utredningsdirektiv i ärendena. Den 9 december 2005 höll hon ett dialogförhör med målsäganden rörande kriminalärendena. Det var problem att få det förhöret utskrivet. Hon gjorde därför en sammanfattning av förhöret som översändes till kammaråklagaren CC den 15 december, samtidigt som hon begärde utredningsdirektiv. Hon har inte tidigare fått några utredningsdirektiv från CC rörande ansökan om besöksförbudet. Detta fick hon först den 20 december 2005 då hon fick besked om att den som besöksförbudet avsåg att gälla skulle höras om sin inställning till besöksförbudet och delges misstanke om misshandel. Samtidigt fick hon beslut om hämtning till förhör och personefterlysning av den berörda personen. Hon känner till att handläggningen av besöksförbudsärenden skall ske skyndsamt. För att få veta vilka utredningsåtgärder hon skall behöva vidta måste hon få direktiv från åklagaren.

Ärendet remitterades till Åklagarmyndigheten för upplysningar och yttrande över anledningen till att något direktiv till polisen inte utfärdades förrän den 20 december 2005 enligt de upplysningar som polisen lämnat.

Åklagarmyndigheten (genom vice överåklagaren DD) kom in med yttrande jämte yttranden från chefsåklagaren EE och kammaråklagaren CC vid 3:e åklagarkammaren i Malmö.

CC

Undertecknad har som förundersökningsledare varit ansvarig för handläggningen av det ifrågavarande ärendet. Det skall sägas att jag endast har en ofullständig minnesbild av själva handläggningen. Till min hjälp att lämna yttrandet har jag som underlag haft tillgång till remisshandlingarna och åklagarmyndighetens akt. Några förundersökningshandlingar har jag inte haft tillgängliga.

Ansökan om besöksförbud inkom till åklagarmyndigheten den 1 december 2005. Av åklagarmyndighetens akt framgår att dåmera pågick förundersökning mot den misstänkte rörande brott mot målsäganden i oktober 2004, liksom rörande brott mot målsäganden så sent som den 25 november 2005.

Vidare framgår att jag dagen efter att ansökan om besöksförbud inkommit lämnat en påminnelse till polisens utredningsman, BB, rörande utredningen. Någon skriftlig dokumentation av denna påminnelse finns inte i behåll. Såvitt jag kan dra mig till minnes har kontakten med BB rört direktiv om att aktualisera utredningen av de äldre brottsmisstankarna och samordna dessa med utredningen av de nytilkomna anmälningarna för att få ett fullständigare underlag för eventuellt beslut om besöksförbud. Möjligen har kontakten också rört frågan om målsägandebiträde skulle förordnas, och i så fall vem. Framställan om målsägande-biträde gjordes den 12 december 2005. Jag har en bestämd minnesbild av att jag i initialskedet hade flera telefonkontakter med BB, att det förekom svårigheter att från målsäganden få tydliga och konkreta uppgifter rörande de påstådda händelserna, liksom att ytterligare brottsanmälningar gjordes av henne, även som anmälningar om att barn i familjen utsatts för brott av den misstänkte.

Jag vill också minnas att förhör med målsäganden av någon anledning inte kunde hållas i ett sammanhang, eller åtminstone att förhör med henne redovisades i olika omgångar. Dessutom kommer jag ihåg att målsäganden och barnen tillfälligtvis lämnat Malmö och begett sig till släktingar i någon småländsk stad, vilket möjligen föranledde att förhören med henne drog ut något i tiden. Tydligast är bilden av att de uppgifter som lämnades av målsäganden var mångskiftande och svårbedömbara.

Den 20 december 2005 har beslutsunderlaget varit sådant att förutsättningar funnits att höra den misstänkte och låta honom yttra sig över ansökan om besöksförbud. Jag har uppenbarligen inte ansett att omständigheterna varit sådana att beslut om besöksförbud borde ha fattats innan den misstänkte beretts tillfälle att bemöta påståendena mot honom. Beslut om hämtning till förhör har tagits denna dag enligt åklagardiariet, liksom det framgår att en påminnelse lämnats till polisen. Inte heller rörande denna påminnelse finns någon skriftlig dokumentation i behåll. Jag vill dock minnas att det rörde sig om att förtydligande förhör skulle hållas med målsäganden.

Anledningen till att någon skriftlig dokumentation inte finns i behåll rörande påminnelser eller direktiv är att – i de fall sådana gjorts – det skett formlost på anteckningslappar eller liknande som inte arkiverats. Arbetsanhopning, ett pressande arbetstempo, och ett stort antal kontakterna med polisen; skriftligen som muntligen och via mail är skälet till detta.

I betraktande av svårigheterna att rekonstruera handläggningsgången inser jag vikten av att skriftligen dokumentera direktiv och påminnelser till polisen på ett mera formbundet sätt.

EE

Förelagd inkomma med yttrande i rub. ärende får jag anföra följande. I fråga om begärda upplysningar avseende ärende 303-3543-04 får jag hänvisa till vad kammaråklagaren CC vid 3:e åklagarkammaren i Malmö anfört i av mig inhämtat yttrande. Av yttrandet framgår att beslutet om direktiv till polisen – enligt hans mening – lämnats redan dagen efter det begäran om besöksförbud inkommit till åklagarkammaren. Direktivet har avsett att från målsäganden få ett mera fullödigt

beslutsunderlag för ett ev. beslut om besöksförbud. Detta underlag fanns i de anmälda övergreppen. Det bör här nämnas att ett besöksförbud avseende den gemensamma bostaden är en särskilt ingripande åtgärd som – med hänsyn till proportionalitetsprincipen – kräver mycket noggranna överväganden från åklagarens sida. Det förhållandet att utredningsmannen enligt egen utsago den 9 december 2005 hörde målsäganden i kriminalärendena och därefter den 15 december per fax till åklagarkammaren översände en sammanfattning av förhören samt att CC slutligen den 20 december meddelade hämningsbeslut avseende den misstänkte för att höras bl.a. om ansökt besöksförbud, ger enligt min uppfattning stöd för att han då fått ett bättre beslutsunderlag för att efter hörande av den misstänkte besluta i frågan om besöksförbud. Jag kan därför inte finna att det finns skäl ifrågasätta CC:s lämnade uppgifter i ärendet. Han har således den 2 december 2005 muntligen lämnat direktiv till BB att höra målsäganden om de brott hon tidigare anmält samt de nytillkomna anmälningarna, för att få beslutsunderlag för prövningen av den inkomna begäran om besöksförbud. Detta är i realiteten dels en påminnelse om att utreda de äldre anmälningarna, dels direktiv beträffande utredningarna av de nytillkomna anmälningarna dels och direktiv till polisen rörande besöksförbuds-utredningen, men har felaktigt diarieförts endast som ”Påminnelse till polisen, BB”.

Handläggningen av besöksförbudsärendet har enligt min uppfattning – med beaktande av de svårigheter som förelegat att få kontakt med de inblandade parterna – skett med erforderlig skyndsamhet.

I likhet med CC är jag av uppfattningen att den skriftliga dokumentationen och diarieföringen av beslutade utredningsåtgärder i detta ärende inte varit i enlighet med gällande föreskrifter och för detta kan inte CC undgå kritik. Från kammarens sida har det vid ett flertal arbetsplatsträffar till åklagarna påpekats vikten av att dokumentera och diarieföra beslutade åtgärder för att möjliggöra en granskning av ärendet i efterhand.

DD gjorde följande bedömning.

Ansökan om besöksförbud inkom till åklagarkammaren den 1 december 2005.

Utifrån de uppgifter den handläggande åklagaren lämnat i sitt yttrande till chefsåklagaren kan Åklagarmyndigheten konstatera att åklagarens uppgifter rörande förekomsten av direktiv till utredningsmannen BB inte överensstämmer med den minnesbild BB uppgivit sig ha rörande bristen på direktiv. Någon skriftlig dokumentation av de av åklagaren uppgivna direktiven finns inte i akten eller i diariet. Enligt Åklagarmyndighetens bedömning går det mot bakgrund härav inte att få en säker bild av vad som förekommit i kontakterna mellan åklagaren och utredningsmannen.

Åklagarmyndigheten delar chefsåklagarens uppfattning att åklagarens bristande dokumentation av beslutade utredningsåtgärder inte står i överensstämmelse med vad som gäller för uppgiften. Det noteras att kammarchefen i sitt yttrande uppgivit att det vid ett flertal arbetsplatsträffar för åklagarna påpekats vikten av att dokumentera och diarieföra beslutade åtgärder. Den handläggande åklagaren har också i sitt yttrande till kammarchefen uppgivit att han – i beaktande av svårigheterna att rekonstruera handläggningsgången – insett vikten av att skriftligen dokumentera direktiv och påminnelser till polisen på ett mera formbundet sätt.

Muntliga upplysningar inhämtades därefter från BB där hon kommenterade CC:s yttrande med att vad hon nu kan påminna sig har hon inte från CC fått vare sig några skriftliga eller muntliga påminnelser eller utredningsdirektiv i ärendet förrän den 20 december 2005.

Bedömning

Av utredningen framgår att AA den 29 november 2005 ansökte om besöksförbud och att ansökan kom in till åklagarkammaren två dagar senare. BB har uppgett att hon inte kan påminna sig att hon fick några direktiv med anledning av ansökan

förrän den 20 december 2005. CC har däremot angett att hans minnesbild är att han i anslutning till att ansökan kom in till åklagarkammaren gav direktiv att aktualisera utredningen av de äldre brottsmisstankarna och samordna dessa med utredningen av de nytilkomna anmälningarna för att få ett underlag för ett beslut i frågan om besöksförbud. Någon skriftlig dokumentation har han inte i behåll.

Jag konstaterar att utredningen inte kunnat klarlägga om det getts några utredningsdirektiv till polisen rörande handläggningen av besöksförbudet före den 20 december 2005, men noterar att det hölls förhör med målsäganden den 9 och 12 december 2005. Som Åklagarmyndigheten anfört i sitt remissvar skall påminnelser och utredningsdirektiv i ett ärende dokumenteras och diarieföras. Om så hade skett i det nu aktuella ärendet hade det funnits en större möjlighet att kunna klarlägga vilka kontakter som förekommit mellan åklagaren och polisen rörande besöksförbudet. Det finns inte skäl att tro att ytterligare utredning skulle kunna leda till klarhet i saken.

Frågor om besöksförbud skall alltid handläggas skyndsamt. För att besöksförbud avseende gemensam bostad skall kunna komma i fråga fordras bl.a. dels att det på grund av särskilda omständigheter finns en påtaglig risk för att den mot vilken förbudet avses gälla kommer att begå brott mot en sammanboendes liv, hälsa, frihet eller frid, dels att skälen för ett sådant förbud väger väsentligt tyngre än det intrång eller men i övrigt som förbudet innebär för den som förbudet avses gälla (1 a § lagen [1988:688] om besöksförbud). Ett förbud att uppehålla sig i en gemensam bostad är således endast avsett att komma till användning i mera akuta situationer. Det har därför föreskrivits att åklagarens beslut i ett sådant ärende skall meddelas med särskild skyndsamhet (6 a § andra stycket samma lag).

Enligt Åklagarmyndighetens föreskrifter skall beslut i fråga om besöksförbud meddelas inom en vecka från det ansökan om besöksförbud kommit in till eller av annan anledning tagits upp vid en åklagarkammare, om inte särskilda skäl föreligger med hänsyn till utredningens beskaffenhet eller andra omständigheter (ÅFS 2005:27, före den 29 december 2005; RÅFS 1997:7).

Jag kan konstatera att handläggningen under den period som varit föremål för min granskning, dvs. den 29 november - 20 december 2005, inte har bedrivits med den skyndsamhet som krävts. Utredningen har, som framgått, emellertid inte kunnat klarlägga vad detta berott på. Jag vill därför erinra om att det i dessa ärenden är av stor vikt att samarbetet mellan åklagare och polis fungerar väl. En åklagare måste skyndsamt ta ställning till vilka eventuella utredningsåtgärder som krävs inför dennes prövning av om besöksförbud skall meddelas och polisen skall utan dröjsmål verkställa de direktiv åklagaren gett.

Slutligen konstaterar jag att CC inte kan undgå kritik för sin underlåtenhet att dokumentera de kontakter som skall ha tagits med polisen i ärendet.

Vad som i övrigt framkommit i ärendet föranleder inte någon ytterligare åtgärd eller något uttalande från min sida.

Ärendet avslutas.